

Izhaja prvo soboto
vsakega mesca
Uredništvo in upravn.:
Dunaj XVI/2,
Neulercherfelderstrasse 21.
Inserati se sprejemajo
in poceni zaračunajo.
Rokopisi se ne vračajo.

GLASNIK

Naročnina:
Za Avstrijo celo leto K 1.50
Za inozemstvo „ „ K 2.—
Posamezne številke h 10.
Odprte reklamacije so
poštne proste.
Poštno-hran konto: 88.153.

Avstrijske krščanske tobačne delavske zveze.

Št. 5.

Dunaj, dne 13. junija 1908.

I. leto.

Vabilo k veselici, ki jo priredi »Podporno društvo tobačnega delavstva« v proslavo 60letnega vladanja Njegovega Veličanstva cesarja Franca Jožefa I. v nedeljo, dne 5. julija 1908 na vrtu g. Kotnika, Opekarska cesta. Spored: Slavnostna govora. Petje. Godba. Tamburanje. Koriandoli. Šaljiva pošta. Ribji lov. Srečolov. — Vstopnina 40 h. — Preplačila se hvaležno sprejemajo. Čisti dobček je namenjen podpornemu zakladu za bolne člane. — K obilni udeležbi vabi odbor.

Kaj je z dopustom?

V malo dneh bo nehala pomlad s svojim bujnim življenjem in poletje se prične s svojim veseljem in žalostjo. Splošno so se in se še snujejo naklepi, kaj da bomo storili v poletju, da bi si ta lep čas zares dobro izkoristili. Ljudje, ki nimajo opravila, so že o pričetku gorke pomladi se umaknili soparnemu in prašnemu mestu. Drugi pa, ki vedo, da se s tem ali onim dnem začne njih dopust, je vesel istega, da se jim bo mogoče za nekaj časa oprostiti stanovskih dolžnostij in se v naravi božji okrepiti. Če sta tudi samo dva ali trije tedni za dopust, vendar se zamore oddahniti in si nabirati novih moči, da bi zamogli zopet celo leto biti vsem raznim dolžnostim kos. Tik pred dopustom se delajo načrti in računi, kako da bi bilo mogoče s sredstvi, ki so na razpolago, najboljše gospodariti in konečno brska ta ali oni po različnih koledarjih po vremenskih prerokbah, če tudi ni poprej na te čenče nič dal. Veselje, s katerim pričakuje dopusta, je že samo na sebi veliko vredno, je izvrsten predpogoj za resnično dober uspeh dopusta; seveda samo pri tistih se morejo dopusta zares veseliti.

Drugače pa je z delavstvom. Tudi za delavstvo je daljši dopust za razvedrilo neprecenljive vrednosti v vsakem oziru. Žalibog pa, da je bil pri delavstvu, z malo izjemami, pojem dopust sedaj še vedno nekaj, ki za večino eksistira samo po imenu, bila je to neka naprava, ki je za vse druge tukaj, le delavci se je zamorejo še precej težko poslušati. Je že nekaj podjetij, v katerih dobi de-

lavstvo plačo, ne da bi se mu za dopust kaj prikrajšalo, a število teh je sorazmerno še precej pičlo. Tobačnemu delavstvu se plačani dopust le polagoma ponuja. Da je ta potreben, o tem ni treba gotovo več govoriti. Kar smo o onih rekli, ki svoj dopust gotovo dobijo, velja tudi, če ne še bolj, za tobačno delavstvo. V tobačnih tovarnah imajo opraviti večinoma ženske. Dela v tobačnih tovarnah je kljub vsem odredbam zdravju zelo škodljivo, kar je iz statističnih števil dovolj jasno razvidno. Delo je dvakrat zdravju škodljivo, ker se ženski organizem, morebiti tudi samo zaradi nekaterih posfranskih okolnosti, manj zmožen ustavljati se različnim boleznim.

Prav radi tega pa je uvedba plačanega dopusta za tobačno delavstvo dvakrat potrebna. Nekaj časa v zdravem zraku razvedrilo, ki se omogoči le z dopustom, to bi bilo za tobačno delavstvo velike vrednosti, za tobačno režijo pa ravno tako. Marsikateri bolni bi se bilo mogoče na ta način izogniti. Z druge strani bi se pa storilo z dovolitvijo dopusta veliko za družine tobačnega delavstva. Če se tobačni delavki dovoli, da preživi nekaj časa s svojimi otroci v zdravem zraku, bi se odvzelo s tem veliko skrbi družinam tobačnega delavstva. Tobačna delavka, ki mora leto za letom hoditi v tovarno, mora ali svoje otroke pustiti brez nadzorstva ali jih pa dati v tujo oskrbo. Te neprijetnosti so vzrok toliko skrbi mater, pa tudi nevarnosti za otroke same. Če se tedaj delavki omogoči, da svoj dopust preživi s svojimi otroci, se bode s tem mogoče oprostiti mnogih skrbi. Da se pa s tem tudi poviša veselje do dela, to je gotovo v korist obeh faktorjev. Pri uvedbi plačanega dopusta naj se gleda na to, da je vedno še boljši dati štirinajstdnevni dopust za razvedrilo, ko šesttedenski dopust radi boleznim. Vsekakor je bolj pametno boleznim zabraniti, tako je tudi umestneje utrditi delavstvo proti boleznim. Tukaj je tako, kakor z vsemi drugimi izboljšavami delavskih razmer: kar se tukaj žrtvuje, bo zahtevalo žrtev — tudi pri uvedbi dopusta bo treba žrtev — bo se pa na drugi strani bogato obrestovalo. Generalna direkcija ne odklanja naravnost vprašanje glede dopusta,

pri katerem bi se delavcem ne prikrajšalo plače. V odgovoru na spomenico delavstva pravi generalna direkcija, da se bo o tem vse potrebno ukrenilo tekom letošnjega leta. Ko so bili 27. marca naši odposlanci pri generalnemu direktorju sprejeti, rekel je ta, da se mu zdi ta zadeva zelo simpatična in da je treba odpraviti težkoče ne toliko v finančijem, ko delavsko-tehničnem oziru. — Vsled teh izjav smemo upati, da se bo ta dopust vpeljal še letošnje leto.

Da pa se bodo pokazale težave, tega ne tajimo, ali te niso nepremagljive. In če se z delom pravočasno prične, kar posnemamo iz izjav generalne direkcije, smo že sedaj na jasnem, kakor da je treba stvar umeti. Izkušnje letošnjega leta so lahko v prihodnjem letu že praktično uporabijo, tako da se vprašanje glede dopusta morebiti v dveh letih reši popolnoma. Glavno je, da se prično že v letošnjem letu. To bi bilo pa treba prav kmalo določiti. Poletje se pričinja, čas za dopust. Vsakdo se veseli telesnega razvedrila, vsak po svojih močeh in razmerah. Tudi tobačno delavstvo upa, da se mu letošnje leto dovoli dopust. Pomisleki, ki se navajajo od merodajnih faktorjev nasproti, niso pretežki, naj bi se kmalo vse potrebno ukrenilo in dopust vpeljal še letos.

Bolezni tobačnega delavstva leta 1906

Nenasičen kapitelj v statističnih izkazih tvori statistika o bolezni. Iz nje se razvidi, da je treba še mnogo zboljšati pri delavskih razmerah tobačnih tovarn, če hočejo priti

do stalnih izboljšanj zdravstvenih razmer. Vse zahteve delavstva najdejo v statistiki krepko utemeljitev. Če tudi okolnost, da imajo posla samo ženske in da je to delo njim lastno, marsikaj pojasnuje, so vendar razmere take, da je ne samo mogoče zboljšati razmere, temveč jih je tudi nujno treba. Če se ne bo temu preje opomoglo, tedaj bo slika v statistiki boleznih vedno groznejša. Tudi tedaj, če se takoj hoče odpraviti temeljna zla, bo precej časa trajalo, da izginejo posledice dozdej zagrešenih napak. Pozno je, pa še ne prepozno. Veselo znamenje, da so se začeli tudi v merodajnih krogih zanimati za to, da se odpravijo te velike in grozne številke o boleznih. Kakor upamo, se vrši to s potrebno eneržijo. Na sto zavarovanih odpade 39·6 odstotkov bolnih, kar pomeni le malo zboljšanje v primeri z lanskim letom 1905 (41·1 odstotkov). Ta uspeh ne pomeni veliko, kar bo leto 1907 izkazalo zopet višje številke. Kljub temu pa je 39·6 odstotkov še vedno veliko število. V naslednjem podamo date, ki jih je izdalo generalno ravnateljstvo.

Pri obstoječih 29 zavodih za bolne bilo je koncem leta 1906 skupaj 39.028 delavnih oseb zavarovanih, in sicer 4715 delavcev in 34.313 delavk. Začetkom leta se je število delavcev za 136 pomnožilo, delavk pa za 421 znižalo. Razvidi se tekom leta zmanjšanje števila članov za 285 oseb. Povprečno število članov, oziraje se na posamezne mesece, je znašalo 38.711 oseb, med temi 4489 moških.

Od vsakih sto zavarovancev je obolelo povprečno 39·6 odstotkov, delavk več (za 41·1 odstotkov) ko moških 28·7 odstotkov).

Delavcem.

Simon Gregorčič.*)

1.

Na moje vero!
poznam gorenjih tisočero
in dobro vem:
pri njih v brezmejno grem zameri!
Resnico tem ljudem
v obraz zabrusiti li smem?
Resnica se izreči mora
brez straha, graje in ukora!
Pred onimi ne trepetam,
možato staviti se znam,
četudi bil bi sam.
Na tisoče jaz štejem one,
trpinov vas — na milijone!
Vi delavci ste z roko,
jaz z glavo,
a svojo mi zastavo
držimo le visoko.
Vi ne, jaz nisem bogataš,
zato sem veren vaš pristaš.

*) Poezije. Zložil. S. Gregorčič. IV. Tiskala in založila „Narodna tiskarna“ v Gorici, 1908.

2.

Ko vi sem mukotrpen,
a v mislih, čutih neizcerpen;
možgani nič me ne bolé,
boli me pa hudó srce. —
Kedaj? Ko zrem na vas,
na mučeniški vaš obraz!
Tedaj pa toči mi solzé
oko, — še bolj, še bolj srce . . .
O kdaj nebo vam bode dalo
pravíc pristojnih tistih malo
in tisoče krivic
vam mučenikom poravnalo,
obrisalo solzé vam z lic?
Kdaj bo iz tesnih, temnih vic
na jasni dan vas pripeljalo? . . .
Ko srečni dan bi vaš ta vzrl,
v naročji vašem rad bi umrl!

3.

Življenje je trpljenje;
a kaj še vaše!
Iz grenke pijete vi čaše,
a pride zadoščenje . . .

V bolnem stanju je bilo 15.343 oseb, in sicer 1288 delavcev in 14.055 delavk, kar pomenja v primeri z letom 1905 zmanjšanje za 688 bolnikov.

Število obolelih, ki so dobivali bolniško podporo, je znašalo 19.963. Na 100 članov je odpadlo povprečno 51·6 obolelih, od teh na delavke 53·6 in delavce 36·3, v primeri z letom 1905 manj za 1·1 odstotkov.

K tem pridejo še slučajni bolezni, ne da bi dotičniki dobivali bolniške podpore, ki znašajo število 2102 in 3736 bolnih dni. Od zadnjih odpade na Fürstenfeld 1214 obolelih z 1914 bolniškimi dnevi.

Število onih bolnikov, katere so zdravili, je zopet močno poskočilo. Zaznamovalo se je 93.978, teh v primer z preteklim letom le 88.867. Skupna slika vseh števil o boleznih je kakor razvidno precej neugodna. Tudi navidezno boljši zdravstveni položaj leta 1906 izgine vsled dejstva, da se je skupno število bolniških dni vendar zvišalo, če prav ne veliko. Število bolniških dni je znašalo 448.589 v primeri z letom 1905 448.178. Povprečno je trajala bolezen enega samega 22·5 dni v primeri z 1905. letom 21·8. O bolj-ših zdravstvenih razmerah torej ni govora.

Številke obolelih v posameznih tovarnah so zelo nestalne. Tako odpade v Piseku na 100 članov 22·5 bolnih, v Landskron 30·9, v Monasterzyska 35·5, v Bautschu že 70·90, v Sedletz 75·2 in v Sacco celo 83·n. Če se primerja te številke s plačilnimi tabelami, zapazi se glavno zlo te nestalnosti.

Število bolniških dni, ki odpadejo na posameznega člana, je znašalo 15·88 v letu 1905 15·69 in je v posameznih krajih precej nestalno: Pisek 7·36, Tachau 8·25, Dunaj

12·05, Rovigno 12·89, Sedletz 19·89, Ljubljana 20·70, Hainburg 20·80. (Od teh števil je treba število podpornih dni radi poroda, od katerih odpade na članico 4·55 dni, odšteti.) Poprečno dnevno bolniško stanje je znašalo 4·35 odstotkov vseh članov, in sicer odpade na moške 2 odstotka, na ženske 4·66 odstotkov. Bolniško stanje se je sukalo v posameznih tovarnah med 2·03 odstotkov (Pisek) minimum, največ 5·70 odstotkov (Hamburg).

Porodov je bilo 5715, v letu 1905 5698. Skupno število vseh podpornih dni vsled poroda je znašalo 166.138, prejšnje leto 162.571. Na 100 članic odpade povprečno 16·7 porodov, prejšnje leto 16·7. Največ procentov so znašali porodi v Zablatow (26·54), Vinniki (29·19), Monasterzyska (23·38), Tabor (21·33), Göding (21·15), najmanj na Dunaju (11·13), Bautsch (10·77) in Sacco (3·91).

Prezgodnjih porodov je bilo 76 s 2175 bolniškimi dnevi, v 1905. letu 118 z 2803 bolniškimi dnevi.

Prosto soboto popoldne.

Naše čestito dunajsko glavno ravnateljstvo je razposlalo zaobljubljene pole na posamezne tobačne tvornice. Naznanja, da da prosto soboto popoldne, če nadomesti delavstvo tiste ure ob drugih dneh, ki pripadajo na soboto popoldne. Število ostalih ur pa ostane neizpremenjeno. Ko je glavno ravnateljstvo začetkom letošnjega leta naznanilo svoj načrt, smo takoj izjavili, da delavstvo noče ničesar vedeti, da se delo podaljša ob drugih dneh, če se tudi da prosto soboto popoldne. Prav smo sodili. Kolikor je znano

Obupa treba ni:

še on, naš stari Bog živi
in nikedar ne spi!

Vam tukaj ne, ne meni,
oj delavci pošteni,
prepolni zdaj nadlog,
na hip tu ne plačuje Bog;
a plača

in slednjemu povrača, —
še stari Bog živi!

Če svet vam plačal ni trpljenja,
če on ni dal vam zadoščenja,
dobi ga vaša kri.

Verujte le prerokom:
vam ne, a vašim pa otrokom
On srečne pošlje dni;
napočijo jim dnevi novi,
Bog dneve tiste blagoslovi!

4.

Pravica mora priti,
saj vstvaril jo je Bog;
pravica mora biti
i vam, nositeljem nadlog.

A dan pač ni še blizi,
da sedete k nelačni mizi,
če vi ne, pa vaš mlajši rod!
Nebeški to veli Gospod:
»Vsak mora žiti,
pravica mora priti!

5.

Že pride, že!
Pač vaš in naš napoči dan:
vam bogatinom
in nam trpljenja sinom.
Vaš dan grozan bo in strašan,
naš dan pa srečen in krasan:
pravica bode obveljala!
Vas truma je le mala,
a mi smo broj neštet.
Le delavcem bo v last kdaj svet,
ne vam milijonárjem,
trgovcem le z denarjem, —
naš bode svet!
Vas malo, nas je broj neštet . . .
Nek dan se vse obraja:
palača pade — vstane bajta! —

dozdaj, je odklonilo prosto soboto popoldne delavstvo v Ljubljani, Lincu, Švacu, Celovcu, Fürstenfeldu. Izjavilo je, da sicer želi prosto soboto popoldne, da se pa ne sme podaljšati delavna doba ob drugih delavnikih. Delavci so veseli, da pridejo prej domov, kljub velikim dvoranam, dasi zračijo prostore in kljub vsem stvarem, da se omogoči prijetnejše delo. Saj pride vsak raje prej domov, kjer lahko še opravlja domača dela in vsak biva rad nekaj časa v krogu svoje rodbine. Razumno, da gre delavstvo zato ob sobotah popoldne rajše v tvornico, šamo da je lahko ob drugih dneh nekaj časa več doma. Ima rajše, da ne dovoli glavno ravnateljstvo popolnoma prosto soboto popoldne, kar se mora prej ali slej itak dovoliti, saj je priznalo glavno ravnateljstvo, da je res potrebno prosto soboto popoldne. Končno verujemo glavnemu ravnateljstvu, da letos popoln sobotni popoldanski počitek še ni mogoč. Nič pa ne zavira, da se da lahko prosto soboto popoldne prihodnje leto. Ni še nikakih računov, na katere bi se morali sklicevati glavno ravnateljstvo. Če hočejo res dati delavstvu prosto soboto popoldne, to lahko store, če le hočejo. To se vidi tudi iz izjav delavstva po tvornicah, kjer se je izjavilo delavstvo že zdaj za prosto soboto popoldne. Po nekaterih tvornicah je namreč izjavilo delavstvo, da je zadovoljno s predlogi glavnega ravnateljstva: Povsod je pa prosilo delavstvo, naj glavno ravnateljstvo nekaj popusti, tako da bi delalo delavstvo ob drugih dneh 15 do 20 minut več. V Novem Tišinu in Halajnu se nadomesti vsak dan pol ure, v Sternbergu zjutraj in zvečer po 10 minut, v Hajnburgu vsak dan četrt ure in ob sobotah od 11. do 12. ure ena ura, v Bavšu vsak dan četrt ure. V prvih dveh tvornicah se je prosilo, naj popusti glavno ravnateljstvo četrt ure. V Ottakringu se je sklenilo, naj se dela zvečer eno uro dalj, a glavno ravnateljstvo naj odpusti tedensko eno uro. Tudi po ostalih tvornicah je prosilo delavstvo, naj se odpusti nekaj časa. Ne verjamemo, da odkloni glavno ravnateljstvo prošnje. — Iz vsega je razvidno, da delavstvo želi prosto sobotno popoldne. Upamo, da ga tudi dobi.

Kako se je razvila naša organizacija delavk v Ljubljani.

(Konec.)

Pa tudi prijetno pride v društvu do veljave. Poleg petja, zabavnih govorov in šaljivih iger prireja društvo vsako leto več zabavnih večerov z dramatičnimi predstavami; dekleta se pridno urijo v dramatičnih nastopih in dosegajo ž njimi pri predstavah lepe uspehe. Dokaz temu so vedno natlačeno polni prostori, kadar »Katoliško društvo za

delavke« priredi kako predstavo. V teku desetih let je bilo 56 zabavnih in slavnostnih večerov. Igrale so se naslednje igre: 1. Plesni venček in Katoliško društvo za delavke; 2. Indijski siroti (4krat); 3. Matere in hčere ali hišni mir (3krat); 4. Košarica jagod (2krat); 5. Glas vesti (2krat); 6. Strast vodi v propast (4krat); 7. Sv. Tekla (3krat); 8. Logarjeva Anica (2krat); 9. Lurška pastirica (5krat); 10. Sv. Neža (3krat); 11. Sveta Roza Limanska; 12. Kukavica vražarica ali Boj za doto (3krat); 13. Dve materi (3krat); 14. Uhani; 15. Ciganka; 16. Orehi; 17. Pri popoldanski kavi (2krat); 18. Jeza nad petelinom in kes (2krat); 19. Magda; 20. Zakleta soba v gostilni pri zlati goski (2krat); 21. Zima in pomlad (2krat); 22. Nežika iz Bohinja; 23. Luknja v miznem prtju; 24. Junaške Blejke; 25. Sv. Cita; 26. Pri gospodi; 27. Blažena med ženami.

Tako se je razvilo desetletno delovanje »Katoliškega društva za delavke«. Naj končamo to sličico s tem, da se prav ob kratkem ozremo na slavnost, ki jo je društvo priredilo v proslavo svoje desetletnice dne 23. oktobra 1904.

Več časa že se je gojila želja, naj bi si društvo omislilo tudi svojo zastavo. Naposled je prevladalo mnenje, da lepše prilike za to ni, kot je desetletnica društva; kakor nalašč pa pade desetletnica v leto, ko ves katoliški svet obhaja jubilej proglasitve Brezmadežnega Spočetja Marije Device. In tako se je zastava naročila; delo se je izročilo domači umetnici Ani Suhadolec, ki je zastavo izvršila vsestransko povoljno. Posebno bogato in umetno sta vezeni obe sliki: Brezmadežna in presveto Ime Jezusovo (društveni praznik). Drog s krasno skupino vere, upanja in ljubezni na vrhu je v splošno zadovoljnost oskrbel pasar Ivan Kregar.

Slavnost blagoslovljenja se je razvila v velik delavski praznik, kakoršnega že dolgo ni videla Ljubljana. Bila je to velikanška manifestacija ljubljanskega delavstva v proslavo jubileja Brezmadežne.

Brez posebnega šuma je naznanilo društvo svojo desetletnico, a vključ temu so v velikem številu prihiteli mnogi prijatelji društva na njegovo slavlje. Celo bratje Hrvatje so bili zastopani.

Šentjakovski trg, kjer je predsednik društva, prelat Rozman, izvršil blagoslovljenje pod milim nebom pred zgodovinsko znamenitim kipom Brezmadežne, že dolgo ni videl toliko in tako navdušenega občinstva, zlasti iz delavskih slojev, kakor ta dan. Vse je povzdigovalo slavnost: bodisi venec belo oblečenih družic, bodisi lepa vrsta poštvovalnih gospa in gospodičen z veleblagorodno gospo Antonijo Jeglič kot kumico na čelu, ki je pripela na zastavo celo vrsto žeblicev med pomenljivimi izreki; bodisi lepo število drugih društev z zastavami, na čelu zastava

»Slovenske krščansko-socialne zveze«, katere ženski oddelek je po gospé Manfredi istotako pripel na novo zastavo krasen trobojen trak v nekako zahvalo, da je pred leti »Katoliško društvo za delavke« ob blagoslovljenju »Zvezine« zastave isto storilo; bodisi slavnostni govorniki: kanonik Karlin, prelat Rozman in dr. Jan. E. Krek, ki so s svojimi dovršenimi govori navdušenje dvignili do viška; bodisi veličasten izprevod po mestu, čegar kras so bile zlasti udeleženske v narodnih nošah; bodisi prekrasno izvajane pevske točke društvenega zbora, deklamacije, dramatični prizor, društvena godba itd. Vse je sodelovalo, da je ta slavnost uspela tako, kakor že dolgo ne nobena delavska slavnost.

Katoliškemu društvu za delavke pa ključemo: naprej po tej poti! Uspehi desetletnega dela so dokaz, da je ta pot prava. Naj veselo vihra novo zastava pri bodočem neumornem delu in vodi »Katoliško društvo za delavke« do novih lovorik na polju krščansko-socialne delavske zavesti.

Delavski vojski.

Naše krščansko-socialno tobačno delavstvo se živo zanima, kako da se godi i ostalemu slovenskemu delavstvu. Zato objavljamo poročilo o stavkah slovenskega delavstva v ljubljanski leparni, kakor tudi o štrajku naših koroških somišljenikov delavcev na koroški Bistrici v Rožni dolini.

Na ljubljanskem polju, ob cesti, ki vodi iz Ljubljane v Šmartno, stoji tvornica lepa. Ni stara. Stoji približno 26 let. Enkrat pred leti je že zgorela. Postavili so nato večjo tvornico. Delo v tvornici lepa je naporno in ne lahko. Tvornica daje zaslužek približno sto delavcem in delavkam, večsih manj, večsih več. Kljub temu je v tvornici precej stalno delo.

Toku časa ni ustavilo delavstvo tvornice lepa. Ni še posebno dolgo, ko se je ustanovilo delavsko strokovno društvo. Mirno in tiho je delovala in ima že nekaj premoženja. Na zunan se to ni poznalo. V društvu tudi ni bilo vse delavstvo.

V tvornici je že petindvajset let 68letni starček Jakob Lotrič. Opravljal je službo nočnega čuvaja. Nedavno mu je pa odkazalo ravnateljstvo drugo, slabše mesto.

Delavstvo to vidi. Pojavi se nezadovoljnost. Natihoma šepeta eden drugemu, delavka delavki, da to nikakor ni prav. Mrmrnanje je vedno večje. Liki elektriška iskra prevzame vse delavstvo misel: nekaj se mora storiti na vsak način za Lotriča.

Soboto teden ima stanovsko društvo svoje poučno zborovanje. Govorniki naglašajo pred vsem potrebo delavskega združevanja po stanovskem društvu. Naglašajo se pa tudi, da ni prav, ker Lotrič ni več nočni čuvaj. Ne sklepa se ničesar. Pač se pa izjavi želja, naj prosí delavstvo zanj. Niti besedica ne pade o kaki grožnji, še manj o stavki. To zabeležimo, da se ne bo reklo morebiti, da se je delavstvo od katerekoli strani hujskalo. Naglašamo pa to še osobito zato, ker se je ob ustanovitvi navedenega delavskega stanovskega društva izkušalo škodovati z nelepim ovadustvom nekemu, kojega nauki so pač povzročili ustanovitev mnogih delavskih društev, ki pa ravno tega društva ni ustanovil sam, marveč je povzročila ustanovitev neka delavka. Imena so postranska stvar!

Ponedeljek po shodu. Delavstvo prosi, naj se povrne Lotriču prejšnje mesto. Ravnateljstvo ni volj-

no, da ustreže. Naznanijo se po delavskih zaupnikih še druge zahteve. Zadnja številka našega lista jih navaja. Ravnateljstvu ni znano razpoloženje delavstva. Zahteve se odklonijo. Med delavstvom zašumi. Vsa in tudi osebná nasprotstva so pozabljena. Kar naenkrat zapazi ravnatelj in nadzorovalno tvorniško osobje, da tvornica stoji.

Stavka je tu. Ni izdajavca, ni izdajavke med delavstvom! Popolnoma nepričakovano je prišla. Delavstvo dobro ve, za Lotriča moramo kaj storiti. Ni slepo in gluho pa tudi za druge svoje potrebe. Ve, daje predolga delavna doba, vé, da se morajo plačati nadure, ve tudi, da ni prav, ker se delavstvo večkrat nedostojno psuje. In končno želi delavstvo, naj se izboljšajo plače. To naznani delavstvo ravnateljstvu.

Take skupnosti in zavednosti tvorniško ravnateljstvo ni pričakovalo. Saj se dela že 26 let. Nobene stavke dosedaj ni bilo. V manjših tvornicah postane sčasoma vse nekako domače. Ni tiste napetosti med nadzorovalnim osobjem in vodstvom, kakor po velikih tvornicah. Požro se celo psovke. Še predomače postanejo razmere po nekaterih tvornicah. Gospod je sicer gospod, a če je hud, pravi delavstvo, ki ga dobro pozna, hud pes ne grize. Na psovke se odgovarja s psovkami. Tako je večinoma po manjših tvornicah. Kdor pozna delavčevó življenje, nam pritrđi, da je res tako. A nekega dne postanejo razmere le predomače. In takrat zavre.

Nekako tako je bilo i tu. Ravnateljstvo, ko je videlo, da delavstvo res stavka, je takoj delavskemu odposlaništvu naznanilo, da se pogaja z delavstvom, a da se pogaja z delavstvom, mora pa prej dobiti navodila od družbe, ki je lastnica ljubljanske tvornice lepa. Delavstvo je to razumelo in stavkalo — dalje, kar je bilo popolnoma prav.

Takoj po stavki je prosilo stavkujoče delavstvo sveta pri »Izvrševalnem odboru slovenskega krščansko-socialnega delavstva«, ki je tudi takoj izjavil, da je samoposebi umevno vodstvo slovenskega krščansko-socialnega delavstva stavkujočemu delavstvu na razpolago. Na sestanku stavkujočega delavstva v torek teden se je pa še naglašalo in pristavilo, da se izvrševalni odbor kot tak noče načeloma vmešavati v stavko kot odločujoč činitelj. Stavkujoče delavstvo je marveč samo zavedno dovolj, da sklepa samo o tem, kako naj postopa o stavki. Brzójavno se je obvestil o stavki takoj v sredo državni poslanec Jožef Gostinčar, ki je bil v četrtek že med stavkujočim delavstvom.

Stavkujoče delavstvo se je zbiralo že v torek popoldne pred tvornico. Na nasvet »Izvrševalnega odbora slov. kršč. soc. delavstva« se je pa zbralo v sredo popoldne v društvenih prostorih S. K. S. Z. v Ljubljani; kjer se je zbiralo tudi ostale dni stavke.

Na željo delavstva je posredoval opetovano drž. poslanec Jožef Gostinčar z ravnateljstvom tvornice. Državni poslanec Gostinčar je bil ves čas stavke med stavkujočim delavstvom.

V soboto je naznanilo tvorniško ravnateljstvo v navzočnosti državnega poslanca Gostinčarja delavskim zastopnikom, da dovoli stavkujočemu delavstvu sledeče:

1. Bivši nočni čuvaj, 68letni Jakob Lotrič, ima na izbiro, da več ne dela. V tem slučaju dobi mesečno 20 K pokojnine. Če pa opravlja lahki posel pometanja na dvorišču, dobi dnevne plače 2 K.

2. Namesto ob 6. uri zjutraj se prične delati ob 7. uri zjutraj.

3. Ob sobotah se konča delo ob 5. uri in ne ob pol 6. uri, kakor dozdaj.

4. Čezure se plačajo posebej.

5. Ostro se prepove vsako psovaje delavstva.

6. Glede na izboljšanje plač se pogaja ravnateljstvo s posameznimi delavci n delavkami.

7. Zaradi stavke ne bode nihče masreglovan.

Zaupniki delavcev in delavk so se posvetovali popolnoma sami, če se ti pogoji priporoče delavstvu ali ne. Poslanec Gostinčar in podpredsednik »Izvrševalnega odbora« slovenskega krščansko-socialnega

delavstva sta izjavila, da se nočeta prav nič vtikati v posvetovanje delavskih zaupnikov, ki naj sami sklepajo, kaj da svetujejo delavstvu in sta se odstranila.

Zvečer ob pol 8. uri je bil napovedan v prostorih S. K. S. Z. javen delavski shod, ki je imel na sporedu stavko delavstva v tvornici lepa. Na shodu se je tudi sklepalo o stavki. In sicer je glasovalo delavstvo v ogromni večini za to, da se pogoji ravnateljstva sprejmejo. Zahteva za izboljšanje plač se za zdaj opusti z ozirom na to, ker je že letos ravnateljstvo prostovoljno izboljšalo plače. Sicer plače glede na sedanjo draginjo niso sijajne, a delavstvo noče, da bi mu kdo očital, kar se tako rado zgodi, včasih celo po ljudeh, od katerih bi tega nihče ne pričakoval, da so delavske zahteve pretirane. Saj ni še dolgo, ko je to upil urednik nekega meščanskega lista javno, česar mu ne zamerimo, ker vemo, da je dotičnik velika, domišljiva liberalna reva, ki živi danes po milosti ljudi, katere je še nedavno javno psoval.

V ponedeljek je pričelo delavstvo zopet delati. Stavkujoče delavstvo je stavkalo zgledno. Držalo je krepko skupaj. Vsi za enega, eden za vse! Ni se poznalo, da stavka to delavstvo prvič. Bilo je med stavko trezno in pametno; modro je presoja'lo položaj. S svojim pametnim in treznim postopanjem si je pridobilo ugled med drugim delavstvom, med delavskimi prijatelji, in ne dvomimo, da tudi pri svojih gospodarjih.

Naravnost vzorno so delavci notranje organizirali stavko. Kar se je sklenilo, to je storil vsak brez ugovora, veštno in natančno. Izgredov ni bilo nobenih.

Trapasto pa je postopala ljubljanska policija. Ne vsa, to je res. Popolnoma neumestno so izživali nekateri policaji stražo stavkujočega delavstva pred tvornico. Nekateri policaji so bili tako drzni, da so podili proč stražo. Le disciplini delavstva, ki je sklenilo, da ne priredi nikakih izgredov, se je zahvaliti, da niso nastali protipolijski izgred, ki bi jih izživali nekateri ljubljanski policaji. Povsod ob stavkah so nastavljene straže stavkujočega delavstva.

Svoje prijateljstvo nasproti stavkujočemu delavstvu sta pokazala v lepi slogi »Slovenski Narod« in pa uradna »Laibacher Zeitung«, ki sta objavljala protidelavske inserate, da išče tvornica lepa delavce.

»Slovenec«, vodilno glasilo S. L. S. je stal v boju odločno na strani delavstva. Ostal je zvest svojim tradicijam, da se zavzema za delavske zahteve. Pri našal je redno poročila o stavki. »Slovenec« pač zasluzi, da se lista delavstvo kar mogoče v obilnem številu oklene. Če ga ne moreš plačati sam, dogovori se s svojimi tovariši, naročite in čitajte ga skupno.

Delavstvo tvornice lepa je prestalo častno socialno vojsko, stavko. Trdno smo prepričani, da ostane i po vojski tako složno in edino, kakor je stalo možato v skupni vojski. Enega duha, enega srca ste stali v vojski. In zdaj, ko se je sklenil mir, ostanite složni. Izkusili ste vojsko. Poznate jo. Zavedno, v vojski preizkušeno delavstvo tvornice lepa i v miru ne pozabi, da moraš biti združeno. Vse delavstvo mora biti v vašem stanovskem društvu!

* * *

Krasna je Rožna dolina na Koroškem. Moral si biti tam, da se ti priljubi. Na jugu Karavanke, lena Drava vali svoje valove, oči ti napaja pogled na to prijazno dolino in griče, ki jo obdajajo. Prebivalstvo je slovensko. Sveče, Podsinnjaves, Bistrica, Svetna ves, imena teh krajev ti povejo, da žiješ na slovenskih tleh, da dihaš slovenski zrak. Rožna dolina je dobro znana bravcem in bravkam povesti »Miklova Zala«. Kdor ti vidi enkrat Rožno dolino, se pospne na kak grič in si jo ogleduje, ne pozabi tako hitro na njo.

Na Bistrici v Rožu je precej stara tvornica železa. Delavci v njej so Slovenci. Našim bravcem in bravkam je ta tvornica zelo dobro znana. Saj smo se svojčas v člankih temeljito bavili z razmerami v bistriški tvornici.

Znano je našim bravkam in bravcem, da se je ustanovilo svoj čas na Bistrici S. k. izobraževalno

društvo. Znano pa tudi, da je ravnatelj Faust zato, ker je delal za združitev delavcev, odpustil delavca Rutarja in pozneje delavca Glančnika.

Dokler niso otvorili nove Bohinjske železnice, je bilo bistriško delavstvo takorekoč zaprto od ostalega sveta. Niso pa bile ptuje delavstvu več misli o potrebi, da se mora združevati. Celovski delavski prijatelji, imena so postranska stvar, in pa rajni kaplan Lakner, so pričeli delovati za strokovno združitev bistriškega delavstva. Po želji celovških buditeljev bistriškega delavstva so prihajali med svoje bistriške delavske tovariše tudi kranjski delavski govorniki.

Vsejano seme ni padlo na nerodovitna tla. Vzklilo je. Miroljubno, potrpežljivo delavstvo je pričelo izpregledovati in se prepričalo, da tako, kakor je bilo dozdaj, ne more več ostati. Vedelo je, da se združuje delavstvo drugod, vedelo tudi, da se združuje tudi delavstvo na Savi in na Javorniku, ki ima ravno tistega gospodarja, namreč »Kranjsko industrijsko družbo«. In lepo je pričela procvitati i v rožski Bistrici strokovna delavska organizacija. Prenehavati so začele tiste male mržnje in tudi tisti mali prepirčki, ki so običajni med delavstvom v mirnih časih.

Tvorniško vodstvo je znalo, da prireja delavstvo svoje shode. Preprečiti jih ni moglo, sitnosti pa tudi ni moralo delati, ker je šlo v tvornici, kakor prej. Delavstvo je delalo naprej, kakor prej, mirno kakor prej je poslušalo pridevke, n. pr. windische Hunde, Limmel, in kar je takih prijaznih pozdravov priganjačev, ki ne poznajo nobene olike, nobene dostojnosti, nobenih meja, kadar občujejo ali pravzaprav kriče nad delavstvom.

Seveda, tega pa vodstvo ni znalo, da so tiste ostre dopise v našem listu pisale delavske žuljave pesti. Ni znalo, da med delavstvom vre. Ni znalo, da prej razcepljeno delavstvo ni več razcepljeno, ampak da skupaj drži. Sad združevalne delavske prosvete se ne pokaže takoj. Zadnji, ki ga opazijo, so navadno gospodarji. Dvigne se delavski ponos, a to se ne pokaže takoj. Delavski ponos in v drugi vrsti trezno računanje vzdržuje delavske organizacije. Nekaj časa traja, predno se pokaže na zunaj delavska skupnost in zavednost.

Tako je bilo i tu. Delavstvo se je združevalo, izobraževalo. Ravnateljstvo odpusti tri delavce. Tovariši se potegnejo zanje. Vlože pismeno vlogo na ravnateljstvo, naj prekliče odpoved. Napove, če tega ne stori, prične štrajkati.

Ravnateljstvo je ostalo trmasto. Ni znalo, da to mirno, potrpežljivo, tiho delavstvo izvede svoje grožnje. Razumno, saj je mislilo, da so dopisi našega lista in delavski shodi na Bistrici le delo »kranjskih hujšakačev, kakor so se večkrat izražali vodilni bistriški tvorniški krogi.

Varala se je tvorniška gospoda. Po delavstvu napovedan rok preteče in delavstvo prične štrajkati. Izvedlo je svoj sklep, ki ga je sklenilo samo.

Štrajkalo je bistriško delavstvo res vzorno. Imelo je vsak dan svoje razgovore, katerih so se udeleževali med drugimi dr. Brejc, Smodej, državni poslanec Gostinčar, Ivan Nep. Gostinčar, Moškerc in drugi. Za štrajk se je zanimalo tudi kršč. soc. nemško koroško delavstvo, ki je poslalo v Bistrico svojega zastopnika Blasija iz Celovca.

Tvorniško vodstvo je poizkušalo vse, da razbije edinost stavkujočega delavstva. Izkušalo je je očrtni pred širšo javnostjo, češ, da je stavka politiška, dasi je bila zgolj gospodarska, ki jo je povzročilo vodstvo, ker je postavilo na cesto tri delavce. Vse spletke pa niso prav nič pomagale. Delavstvo je ostalo složno in je štrajkalo naprej.

Medtem je pa zelo vrolo v tvornicah »Kranjske industrijske družbe« na Savi in Javorniku. Dobro je znalo savsko in javorniško delavstvo, da mora kaj storiti za svoje štrajkujoče sodelavce na Koroškem. Tvorniška gospoda ni poznala niti na Savi niti na Javorniku, da ko se gre za skupne delavske koristi, pozabi delavstvo na medsebojne spore in celo na politiko, ki drugače razburja delavske duhove. Saj se kregajo med seboj, je mislila vodilna savška gospoda,

in je mirno čakala, da izkrvavi bistriško štrajkujoče delavstvo.

A tudi tu jim je vnesel račun. Moškerc je sklical minulo nedeljo na Savi delavski šoh. Vabila so bila odposlana na Savo in Javornik šele v soboto popoldne. V nedeljo popoldne je bila pa natlačeno polna Jelenova dvorana na Savi. Jesenice tako dobro obiskanega shoda že dolgo niso videli. Pozabljene so bile razne stvari, ki ločijo savsko in javorniško delavstvo glede na politiške razlike. Še predno se je otvoril šoh, so se razgovarjali delavci med seboj in prav odkrito izjavljali, da se mora za bistriške štrajkujoče tovariše kaj storiti in če ne bo drugače, se tudi pričenujajo vprizarjati med delavnimi urami taki shodi, kakršne vprizarja štrajkujoče bistriško delavstvo. O položaju na Bistrici sta poročala Ivan Nep. Gostinčar in Moškerc. Soglasno se je sklenilo, da se odpošlje gosp. ravnateljju Trappnu sledeče pismo:

Na splošnem delavskem shodu dne 7. junija pri Jeleni na Savi se je soglasno sklenilo sledeče:

1. Savško in javorniško delavstvo izjavlja, da je popolnoma solidarno z delavstvom, ki stavka na Bistrici. Uljudno zahteva, naj se hitro vrše pogajanja s stavkujočim delavstvom, ki naj se ugodno rešijo.

2. Savško in javorniško delavstvo globoko obžaluje, da gospod ravnatelj Faust ni sprejel delavske deputacije, ki jo je vodil k njemu gospod državni poslanec Gostinčar, da se pogaja ostavki z bistriškim ravnateljem.

3. Najodločneje protestiramo, da bi se komu pretilo s kaznijo radi tega, ker je v stavki ali v zvezi s stavko.

Šhod odločno izjavlja, da bo delavstvo izvajalo iz vsakega takega koraka resne posledice.

Z odličnim spoštovanjem

Skupno savško in javorniško delavstvo, zbrano na shodu dne 7. t. m.

V sredo, dne 10. t. m. je pa sklenilo bistriško delavstvo, da konča stavko. »Slovenec« poroča o koncu stavke:

V sredo popoldne je vodil državni in deželni poslanec Grafenauer delavsko deputacijo k ravnateljju Faustu. Ravnatelj Faust je sprejel najprvo samo gospoda poslance Grafenauerja. Dogovorila sta se sledeče: Tri odpuščene delavce sprejme v delo, ako pridejo za delo vprašati. Plače bo povišala tovarna delavcem, ako napravijo delavci vlogo na tovarno, v kateri razlože vzroke, da je povišanje plače potrebne. Nikdo ne bo radi stavke kaznovan. Delavci imajo pravico se pri ravnateljstvu pritožiti, ako se z njimi grdo ravna. Tovarna bo gledala na to, da se z delavci vedno lepo ravna in govori. Tudi izplačilna dneva je tovarna tako določila, kakor so želeli delavci.

Delavci so dosegli popolno zmago s tem, da bodo sprejeti nazaj odpuščeni trije delavci, vsled katerih je pravzaprav nastal štrajk. To je bila edina zahteva delavstva, vsled katere so stopili v štrajk. Druge zahteve so postale šele pozneje. Gotovo je pozdravljati z veseljem to delavsko zmago. Delavstvo je zmagalo, ker je bilo složno.

Kar sta se dogovorila z gospodom državnim poslancem Grafenauerjem, to je ravnatelj Faust tudi delavcem potrdil.

Z ozirom na ta dogovor se je vršil takoj na to shod, na katerem se je sklenilo, da se pogoji sprejmejo in da se stavka konča.

Čestitamo delavstvu na častni zmagi!

»Slovenec« je stal ob bistriški stavki odločno na strani štrajkujočega bistriškega delavstva, ravno tako »Mir« in drugi listi naše barve. Objavljali je »Slovenec« vsak dan o štrajku točna poročila. Hvala mu v imenu štrajkujočega delavstva. »Slovenec« zasluži, da ga delavstvo naroča. Zbere naj se vas več, ki ga naročate skupno.

Pohvalo zaslužijo tudi gg. dr. Brejc, drž. poslanec Grafenauer in Gostinčar ter Ivan Nep. Gostinčar, ki so deloma trajno bivali med štrajkujočim delavstvom. Zaslužijo pa pohvalo celovski delavski pri-

ateljji, ki jih nočemo imenovati, ker bi jim to morebiti ne bilo ljubo, ki so vzeli v roko podporno akcijo. »Mirovo« uredništvo pa zasluži še posebno naše priznanje, ker je vodilo lepo uspelo podporno akcijo.

Trdno smo prepričani, da bo uspeh stavke rodil predvsem za naše bistriško delavstvo lepe sadove, a poživil tudi drugo našo organizacijo slovenskega delavstva.

Po bojih k zmagi in k boljši bodočnosti slovenskega delavstva!

Iz avstrijskih tobačnih tvornic.

Hajnburg. Kaznovana predrznost socialnih demokratov. Naš načelnik, tovariš Hochstätter, je bil na veliko soboto grdo opsovan od nekega socialnega demokrata, ki se je mudil tu ni obisku. Ta čeden človek je porabil praznike v to, da se je brezumno napil, dal se po svojem nečaku dovesti do stanovanja našega načelnika, da bi ga ondi njega in ženo na najpodlejši način zmerjal, ker slučajno ni rdečkar. Naš načelnik je tožil Heringerja, kljub temu, da je dobil od njega štiri strani dolgo pismo, v katerem je prosjačil za oprostenje. Bil je ta človek obsojen na 48 ur zapora. Tako prijazni bi bili radi gospodje, da bi najprvo najnesramnejše zmerjali v veselje svojih privržencev, potem pa prosili odpuščanja. Od tega ne vedo seveda drugi nič. Škoda, da je mož že tako star, on bi spadal v kako vzgojevališče.

Hajnburg. V oddelku smodk bi bilo že enkrat na mestu, da bi se ustvarile vzdržljive razmere. Ta oddelk je sedaj najslabši v tovarni in ne uvidimo, zakaj se nas ne upošteva enako z drugimi. Delavke smodk so edine, ki že ob prvem znamenju hitijo v tovarno, da bi napravile vsaj 600 kosov. Pri tem nimajo časa za zajutrki ali malco. Ni torej neopravičena zahteva, da se uredijo cene tako, da je delavka pri 500 smodkah ravnotako plačana, kakor sedaj pri 600. Nadaljno, komaj verjetno zlo je to, da dobijo delavke material tako pičlo odmerjen, da večinoma ne morejo izhajati, in si ga morajo izposojevati od sodelavk in morajo celo krasti, da dobijo zadosti. To je vendar škandal, kako to spada v tako podjetje. Pri tem se delavke še bolj uniči, ko se ji že vsled slabega materiala tako slabo godi. Mislimo, da ni treba delavki za material, ki ga potrebuje, še prosjačiti. To je tudi vzrok, da si v oddelku za smodke ne želijo tako zelo sobotnega popoldne, ker jim ni mogoče časa nadomestiti, pri tem bi trpele škodo.

Čvrtava. Naša krajevna skupina je imela dne 6. maja zborovanje radi prostega popoldne ob sobotah. Načelnica Marija Treitner je natančno pojasnila položaj. Generalna direkcija je pripravljena ugoditi naši želji, pa le pod tem pogojem, če nadomestimo sobotni popoldan v ostalih dneh. Na vsak dan odpade pol ure. Predlagalo se je četrt ure ali 20 minut, tovarniško ravnateljstvo pa je naznanilo, da se mora pol ure dalje delati, ali pa da ostane pri starem. Tudi gospod Karol Fritscher je govoril o potrebi prostega sobotnega popoldneva.

Novi Tišin. Vsled inspicijskega potovanja gospoda generalnega direktorja, pardon, generalnega sekretarja Pattermanna v Novi Tišin, ki se je objavilo že prej po plakatih, zdelo se je visokorodnemu potrebnemu poleg društva tudi tovarno obiskati. Mi moramo takoj naglasiti, da nimamo nič proti temu, če obišče tovarno, moramo mu samo izreči sožalje na njegovem slabem uspehu. Brezdvomno je hotel gospod Pattermann zvedeti, koliko drugičemislečih se nahaja v tovarni, koliko da jih še manjka, da bi ga vsi vbogali. Dalje je računal tudi gotovo na ta revanž, da mu bodo delavci obisk, ki ga je napravil sam, vrnili v delavskemu domu. Pa zmotil se je! Ko je gospod Pattermann zvedeti, koliko drugičemislečih se nahaja v tovarovanju nad krščanskimi socialci, ki so, kakor znano, krivi vsega zla, poleg tega si pa še dovolijo nabirati novih članov za svojo organizacijo, našel je novo sredstvo v dosego svojega namena. Razširjena je namreč neresnična, odkrita skrivnost, da se je število čla-

nov kljub vsega pritiska, zelo zmanjšalo. Vse »špi-nerce« in »viklerce«, ki so pri izdelovanju smodk, je povabil naslednji dan posebej k zborovanju. Seveda je bilo navidezno vrvenje, da bi se ja dobilo še kak prostor. K sreči je moglo 50 navzočih v naglici dobiti vsaka svoj prostor, drugi pa so si poiskali drugod, večinoma svoje prostore. Seveda so navzoče morale poslušati psovke. Delavke so pa vendar vsled tega malo bolj izkušene, in se bodo v prihodnje znale čuvati, iti zopet na limanice. Vse na enkrat. Potovanje ni imelo samo nobenega uspeha, temveč tudi slab izid.

Zavod sv. Stanislava.

Naznanilo o sprejemu v kn.-šk. zavod sv. Stanislava v Št. Vidu nad Ljubljano za šolsko leto 1908/09.

V kn.-šk. zavod sv. Stanislava v Št. Vidu nad Ljubljano se sprejemajo telesno zdravi in moralno nepokvarjeni mladeniči, zlasti taki, o katerih je upati, da se bodo po dovršenih gimnazijskih študijah posvetili duhovskemu poklicu. V šolskem letu 1908/09 bo v zavodu pripravljani tečaj za gimnazio in prvi, drugi, tretji in četrti gimnazijski razred. Gojenci dobivajo v zavodu vso oskrbo, namenu primerno vzgojo in pouk v obsegu in po načrtu, kakor to veleavajo avstrijski šolski zakoni. Za mladeniče iz ljubljanske škofije je v gimnazijskih razredih cela plača 400 K na leto, za mladeniče iz drugih škofij 500 K. Plačuje se naprej v mesečnih obrokih. Nekaj izmed tistih, pri katerih je upanje, da se bodo posvetili duhovskemu stanu, se sprejme tudi brezplačno ali po znižani ceni, kolikor to dopuščajo gmotna sredstva zavoda. Vendar morejo dotični to dobroto le tako dolgo uživati, dokler se je po svoji pridnosti in svojem vedenju kažejo vredne. — Učenci pripravljalnega tečaja plačajo vsi brez razlike 300 K na leto. — Šolnina se ne plačuje; le za sprejem v I. gimnazijski razred se plača pristojbina 10 K, pri vpisovanju v druge gimnazijske razrede pa 4 K za učila. Repetentije se ne sprejemajo. Prošnja za sprejem, naslovljeno na kn.-šk. ordinariat v Ljubljani, morajo vsi učenci osebno v spremstvu svojih staršev, oziroma njih namestnikov, izročiti vodstvu zavoda. Na prošnje, ki bi jih učenci poslali po pošti ali po kaki drugi poti, pa sami ne bi prišli za časa k hišnemu vodstvu, bi se moglo le v izrednih slučajih ozirati. Posebe je pomniti: 1. Učenci, ki hočejo vstopiti v I. gimnazijski razred, morajo oddati svojo prošnjo od 15. do 25. junija. Zadnji dan, v četrtek, 25. junija, bo vodstvo zavoda sprejemalo prošnje v Ljubljani v kn.-šk. palači, v prtiličun a desno, od 8. do 12. ure dopoldne in od 2. do 4. ure popoldne; druge dni pa se sprejemajo prošnje v zavodu v Št. Vidu. Prošnji naj prilože: a) krstni list; b) izpričevalo o stavljenih kozah; c) izpričevalo o dovršeni ljudski šoli, s pripomnjo, da se je izdalo, ker hoče učenec vstopiti v gimnazio; d) izkaz o imetju, če prosí, da bi bil sprejet brezplačno ali po znižani ceni. Mladeniči, o katerih se bo sodilo, da bi se mogli sprejeti v zavod za I. gimnazijski razred, se bodo pozvali k izpitu, ki se bo vršil v ponedeljek, 6. julija (začetek ob 8. uri zjutraj) v šolskih prostorih kn.-šk. zavoda v Št. Vidu nad Ljubljano. 2. Učenci, ki so z dobrim uspehom dovršili I. ali II. gimnazijski razred na kaki drugi gimnaziji, pa bi želeli v II., oziroma III. gimnazijski razred priti v zavod, naj oddajo svojo prošnjo, vsa gimnazijska spričevala in druge zgoraj naštetje listine do 15. julija. 3. Učenci pripravljalnega tečaja naj prilože prošnji razen krstnega lista in izpričevala o stavljenih kozah izpričevalo o dovršenem 4. ali vsaj 3. razredu štiri-razredne ljudske šole; prošnje morajo oddati do dne 15. julija. Kdor bi želel bolj natančnih pojasnil, naj se obrne do podpisanega vodstva. V Št. Vidu nad Ljubljano, dne 24. maja 1908.

Vodstvo kn.-šk. zavoda sv. Stanislava.

Socijalne drobtine.

Delavska hranilnica in posojilnica v Ljubljani je danes že neobhodno potrebna. Naše delavstvo, vsa čast, pridno varčuje, a dobiček imajo od tega že itak mogočni denarni zavodi, med njimi morebiti celo taki, ki jih vodijo delavstvu sovražni liberalci. Nekaj drugega je, kar danes želimo, da bi se uresničilo. Navedla nas je na to priprosta delavka, ime je popolnoma postranska stvar. Naravnost želimo in svetujemo, naj bi vzela vprašanje o ustanovitvi delavske hranilnice in posojilnice v roko naše »Podporno društvo«. Mi slimo si posojilnico in hranilnico priprosto in enostavno. Delavci naj bi po njej varčevali, a dobili v sili pri njej tudi posojilo. Ni nič lahkomišljenega, kar nasvetujemo. Delavec, oziroma delavka, ki bi si izposodil kak znesek, ki seveda moral dobiti dobrega poroka. Kdor bi dober stal, moral bi imeti naloženo v hranilnici in posojilnici še enkrat večjo vsoto, za kakoršno stoji dober. Pri posojilih bi se moralo dati seveda tudi posojilo morebiti 10, 20 K. Tudi povračevalne vsote v obrokih bi morale biti nizke. O potrebi take delavske hranilnice in posojilnice ni nikakega pomisleka. Gre se le, kako izvesti vprašanje. Mogoče bi bilo, da izvede to stvar »Podporno društvo«. Mogoče bi se to izpeljalo z izpremembo pravil. Seveda nič bi pa tudi ne ugovarjali, če bi tako »Hranilnico in posojilnico« izvedle skupno za Ljubljano naše strokovne organizacije. Močne so dovolj. Sposobnih, inteligentnih delavskih moči je pa med njimi tudi dovolj. Želimo, naj bi se pričelo o tem vprašanju, ki ni novo, razpravljati, da se popolnoma izbistre pojmi. Ker je »Delavska hranilnica in posojilnica« v Ljubljani nujno potrebna, se mora tudi kmalu uresničiti. Najmočnejše strokovno društvo je pa poklicano, da jo izvede in uresniči!

V delavskih strokovni društvih na Francoskem je združenih 50.000 delavk. Vseh francoskih delavk je 1.800.000. Najbolj odločno nastopajo ženske v mešanili strokovnih društvih skupno z moškimi po francoskih tobačnih tvornicah in pa po tvornicah za vžigalice. Tobačne tvornice in pa one za vžigalice so namreč na Francoskem državne. S svojim odločnim nastopom so si priborile boljše plače in boljše službene razmere. Ob tej priliko hočemo podati nekaj sli-čic o francoski delavki. Gospodinj je na Francoskem 7 milijonov. Na kmetih dela 2,500.000 žena, v industriji pa nad 2 milijona. Delavk v pravem pomenu besede je 1,834.117. Od leta 1896 do 1901 je poskocilo število tvorničnih delavk za 103.000. Za delavke velja na Francoskem deseturni delavnik. Po devet in po osem ur na dan se pa dela po državnih tvornicah tobaka in vžigalic. Tobačne delavke zaslužijo na dan od 3 frankov 50 centimov (približno 3 krone in pol) do 5 frankov 6 centimov. Ker spadajo tobačne delavke na Francoskem med delavke, ki so najbolj plačane, ni veliko težba o boleznih. Delavsko varstvo na Francoskem omejujejo delavnik na deset ur na dan, kar pa še ni popolnoma izvedeno za vse delavke. Prepoveduje se delo ponoči — na papirju. Nedeljski počitek. Predpisi o zračenju, snagi itd. Zavarovanje glede na nezgode. Zakonitih predpisov o varstvu porodnic še ni.

Smrtna kosa.

Ljubljana. Cunder Ivana, umrla 1. maja 1908 za jetiko, stara 18 let. V tovarni je bila 1 leto — Frančiška Močnik, stara 25 let, umrla za jetiko; v tovarni je bila 11 let. Bila je članica strokovnega društva.

R. I. P.